

Tim og Piratmærket og Tim og Phillip på Skatteøen

Et undervisningsforløb med fokus på læseforståelse og flydende læsning og skrivning.
Af Henriette Langkjær

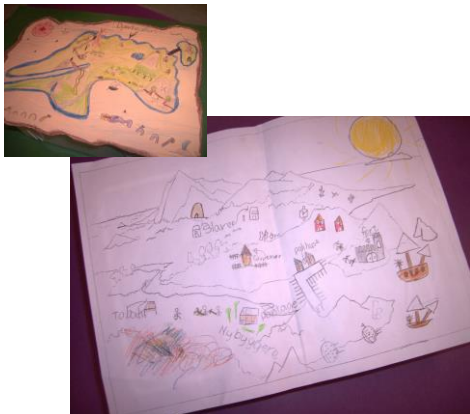
Introduktion

Læsefidusens Kapitelbøger er en serie skønlitteratur fra Dansk Lærerforeningens Forlag til 1. -2. klasse med forskellige forfattere og illustrationer. Til arbejdet med Kapitelbøgerne findes der forskelligt undervisningsmateriale. Dette forløb handler om to af bøgerne, Tim og Piratmærket og Tim og Phillip på Skatteøen af Henriette Langkjær og Hans Ole Herbst. Forløbet udnytter og udfolder de materialer der allerede eksisterer på danskklf.dk.

[Lærerhæfte til Læsefidusens Kapitelbøger.](#)

[Undervisningsmateriale til Læsefidusens Kapitelbøger.](#)

Forløbet er planlagt til at strække sig over ca. 5 uger, og det inddrager ud over dansk også fagene historie, musik og billedkunst.

Mål

Fælles mål 2015. Færdigheds- og vidensmål efter 2. klasse:

- Eleven kan læse ord i tekster til klassetrinnet sikkert/ Eleven har viden om stavemåde, og betydning af ord i tekster til klassetrinnet (Læsning)
- Eleven kan kombinere tekst og baggrundviden til at skabe sammenhængende forståelse/ Eleven har viden om samspillet mellem tekstens informationer og læserens viden (læsning)
- Eleven kan forholde sig til tekstens emne/ Eleven har viden om enkle refleksions spørgsmål (læsning)
- Eleven kan følge forløbet i en fortælling/ Eleven har viden om begyndelse, midte og slutning (fortolkning)
- Eleven kan udarbejde enkle tekster med titel, start, midte og slutning/ Eleven har viden om genretræk ved enkle fortællende og informerende tekster (fremstilling)
- Eleven kan veksle mellem at lytte og at ytre sig/ Eleven har viden om turtagning (kommunikation)

© Dansk Lærerforeningens Forlag. Kopiering må finde sted efter gældende aftale med Copydan.

Baggrund

Fælleslæsningen inddeles i lærerhæftet til kapitelbøgerne, "Læsefidusens Kapitelbøger" af Dorthe Eriksen i en overblikfase og en fordybelsesfase. I overblikfasen læses bogen op i sammenhæng, og der arbejdes der med at genskabe fortællingens handlingsforløb. I dette undervisningsforløb deles læserearbejdet af lærer og elever.

I fordybelsesfasen arbejdes der mere i dybden med fortællingens personer, tema og steder. Desuden arbejdes der i denne fase med læseforståelsesspørgsmål på to niveauer, nemlig spørgsmål hvor svarene kan findes direkte i teksten og spørgsmål hvor der skal reflekteres og læses mellem linjerne.

Forløbet er et samarbejde med fagene historie, musik og billedkunst. I musik arbejdes der med sangene til Skatteøen af Sebastian. I billedkunst udarbejdes fx skattekort, og i historie undersøges det hvornår og hvor sørøverne huserede, og der læses nedskrevne sørøverberetninger.

Forløbets tre dele

1. Fælleslæsning af Tim og piratmærket.

Bogen læses fælles ved, at alle elever har en bog, og læreren læser op, mens eleverne følger med. Evt. kan udvalgte sider skannes og vises på smartboard.

Læseforståelsesopgaverne fra [undervisningsmaterialet](#) inddrages undervejs.

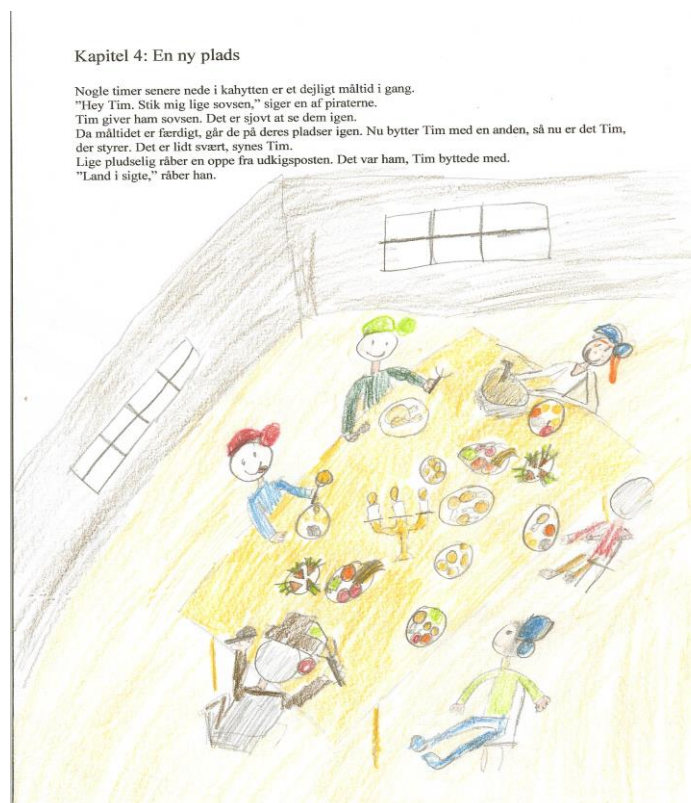
2. Selvstændig læsning og makkerlæsning af Tim og Phillip på skatteøen.

Arbejdsprocessen fra læsningen af den første bog 'kopieres', men nu læses bogen som makkerlæsning, og eleverne arbejder sammen i makkerpar om at løse opgaverne.

3. Skrivning af "den tredje bog om Tim".

Når kapitelbøgerne er læst og bearbejdet, skal eleverne selv skrive bog nr. 3 i serien om Tim og Phillip. "Tim og Phillip på Skatteøen" slutter med at de to børn i fortællingen skilles, og det appellerer til elevernes fantasi at fortsætte historien således at de to venner mødes senere i livet.

Denne skriveproces indledes med en brainstorm hvor klassens ideer bliver samlet. Herefter skrives første kapitel i fællesskab for at guide elevernes individuelle skrivning og derved sætte fokus på tekstens opbygning, sprogbrug og tegnsætning.

Oversigt over aktiviteter

Del 1: Tim og piratmærket

Formål	Danskfaglige områder, aktiviteter og organisering
<p>At øge elevernes ordforråd i en tematisk sammenhæng.</p> <p>At anvende de nye ord aktivt når de skriver om emnet.</p>	<p>Ordforråd Klassen arbejder hver uge med ugens ord. Der kan være et eller flere ord.</p> <p>Når der arbejdes med et tema, er det oplagt at ordene hentes fra temaets univers. I denne sammenhæng <i>sørøvere</i> – og ord som <i>koøje</i>, <i>beskøjter</i>, <i>mast</i>, <i>galionsfigur</i>, <i>gå planken ud</i>, <i>kahyt</i>, <i>navigatør</i> og <i>styrmand</i>.</p> <p>Nogle af ugens ord kan aktiveres ved at eleverne får udleveret en tekst hvor de indgår. Når eleverne læser teksten, skal de skabe sig et indre billede af tekstens univers og tegne det.</p> <p>Se bilag 1: Tegn hvad du ser</p>
<p>At opsummere handlingen og lære hvilket skelet en sådan fortælling er bygget op over.</p> <p>At samle handlingens elementer med en overskrift.</p>	<p>Overblikfase</p> <p>Fælleslæsning Kapitlerne læses sammen – alle elever sidder med deres bog, og læreren læser højt. Ind i mellem vises udvalgte sider på smartboard, og her læser eleverne med – eller læser op på skift, og efterfølgende læser eleverne siderne som makkerlæsning. Dvs. at de på forhånd deler teksten i afsnit og så skiftes til at læse afsnittene for hinanden. Her øver de sig i at lave deres stemmer om alt efter hvem der taler og i at betone deres læsning. Fx når der sker noget spændende at lægge ekstra tryk på bestemte ord.</p> <p>Handlingsforløb Tre plakater hænges op i klassen. Hver dag noterer I fortællingens vigtigste hændelser. Plakaterne har forskellig farve. Indledning: gul handling: blå Slutning: grøn Indledning – handlingen sættes i gang Handling – møder opgave/problemer Slutning- problemet løses</p> <p>Fælles samtale om bogens handlingsforløb som fastholdes med stikord på plakater. Læreren skriver elevernes forslag. Husk at give hændelserne en overskrift. Spørg fx: "Hvad er det vigtigste der sker i begyndelsen?"</p> <p>Handlingslinje Se bilag 2: Handlingsbro</p>
<p>At forstå at der indgår flere lag i beskrivelsen af en person.</p>	<p>Fordybelsesfase</p> <p>Persongalleri Arbejde med at undersøge og beskrive bogens personer. Arbejde med at skelne indre og ydre træk. Undersøge personerne ud fra både billeder og tekst. Arbejdsark om persongalleri. Persongalleri</p> <p>Bogens personer skrives op på en plakat i klassen. Eleverne får til opgave at gå på jagt i bogens læste kapitler efter oplysninger om personerne. Eleverne arbejder sammen i makker-</p>

	par om denne opgave.
At aktivere og styrke elevernes indlevelsesevne i teksten og dens personer og deres motiver. At skrive ud fra tekstiagttagelser og indsigt i personerne.	Fordybelsesfase Læseforståelse og meddigtning Arbejde med "tomme pladser/ huller i teksten". Læreren gør opmærksom på "huller" i teksten. Fx vises et eksempel side 8 og 9 hvor Tim bliver slået omkuld af masten. Hvad mon han drømmer om? Eleverne kan ikke læse oplysningerne direkte i teksten, men de kan have en formodning fordi de har læst noget af historien og arbejdet med personernes træk. Forskellige skriftlige opgaver som eleverne laver individuelt som hjemmearbejde. Se bilag 3: Hvad drømmer Tim ...
At øge elevernes sikkerhed i afkodning af ikke-lydretteord samt at inddele ordene i stavelser.	Gennemgående fokus Afkodning Gennem bogens kapitler arbejder vi med læsning af ikke-lydrette ord hvor vokalerne driller. Ligeledes er der fokus på stavelsesdeling som en strategi til at læse længere ord. Som det tredje har vi fokus på læsning af længere sammensatte ord da der forekommer en del af denne type ord i teksterne (sørøver-skib, sørøver-flag osv.) Makkerarbejde om afkodning af enkelt ord i teksten når dagens tekst er læst i fællesskab. Det kan være når vokalen u lyder som et "å" som i ordene bund, rund, vundet. Se eksempler på arbejdsider: Se bilag 4: Afkodning 1 Se bilag 5: Afkodning 2 Se bilag 6: Sammensatte ord

Del 2: Tim og Phillip på skatteøen

Formål	Danskfaglige områder, aktiviteter og organisering
At eleverne nu selvstændigt kan udpege og referer de vigtigste begivenheder i fortællingen samt inddele fortællingen i begyndelse-midte-afslutning.	Overblikfase Makkerlæsning Eleverne inddeles i læsemakkere (parvis). De læser sammen på klassen og får bogen for som lektie. Efter hver læsning skal de udfylde deres egen handlingsbro. Se bilag 2: Handlingsbro Læsemakkerne samarbejder om handlingsbroen og opsummerer det læste for hinanden.
At øve en flydende og fortolkende oplæsning som viser at eleverne har forstået og arbejdet med tekstens detaljer.	Fordybelsesfase/læseforståelse Flydende læsning med betoning Når bogen er læst, fordeles kapitlerne mellem læsemakkerne. De skal nu øve deres kapitel, så læsningen bliver flydende og læst med deres fortolkning af såvel personer som handling. Eleverne arbejder også med stemmeføring. Makkerarbejde i forskellige grupperum.

<p>Øve at fremvise og læse op for andre.</p>	<p>Læseteater Eleverne samles flere gange til generalprøve hvor de på skift fremfører deres læsestykke som nu er blevet ret dramatisk at høre på bl.a. med nogle grove sømandsstemmer. Til sidst vises ”stykket” for skolens andre indskolingselever hvor bogens illustrationer vises på skærmen. Læreren har skannet nogle af billederne ind, så de støtter elevernes læsning. Læreren optager elevernes oplæsning på video, så klassen kan se/høre det efterfølgende.</p> <p>Fælles afslutning med publikum.</p>
--	---

Del 3: Elevernes egen skrivning

Formål	Danskfaglige områder, aktiviteter og organisering
<p>At lære eleverne at skrivning er en proces hvor det er godt at have mange ideer i spil inden arbejdet påbegyndes, og at de kan inspirere af hinanden.</p>	<p>Forberedelse – idefase Eleverne skal bruge det som de har lært til selv at skrive en kapitelbog.</p> <p>Eleverne har derhjemme lavet en ideside til denne skrivning.</p> <p>Eleverne har fået udleveret en arbejdsseite som lektie.</p> <p>Se bilag 7: Skriv og tegn dine ideer</p>
<p>At kvalificere elevernes skrivning samt at hjælpe dem i gang med skriveprocessen, da ikke alle elever har lige let ved at komme i gang.</p> <p>At eleverne lærer at skrivning er en proces der kan gennemtænkes inden skrivningen, og at de får mulighed for at bruge hvad de ved og har lært om opbygningen af en historie.</p> <p>Lære at deres produkter er vigtige og skal bruges i videre undervisning.</p>	<p>Skrivefase - skriveproces Skrivning af bog nr. 3 begynder med fælles klassearbejde hvor eleverne medbringer deres idéside.</p> <p>Sammen formuleres det første kapitel af den nye bog. Læreren betoner brugen af afsnit og punktum samt det at variere sproget, så ikke alle sætninger begynder ens.</p> <p>Hver elev tænker deres historie igennem ved at tegne og skrive en handlingsbro over deres egen histories forløb. En tom handlingsbro bruges nu som skriveskabelon. Se bilag 2: Handlingsbro</p> <p>Eleverne skal herefter skrive et kapitel om dagen derhjemme. De arbejder også med skrivningen i dansktimerne. Eleverne sender deres tekster til læreren der retter og printer dem, så eleverne løbende kan lave deres illustrationer til bøgerne.</p> <p>Når bøgerne er færdige, limes de sammen og udstilles i klassen. Herefter skiftes eleverne til at læse deres bøger højt for hinanden. Fælles klassesamtale.</p> <p>Fælles udstilling og afslutning med højtlesning af bøgerne. Se bilag 8: Eksempel på elevtekst</p>

Differentiering og evaluering

Differentieringsmuligheder

Læseteksten i de to kapitelbøger kan læses med tilkobling af CD-ord for elever med afkodningsvanskeligheder.

Det er også oplagt at inddrage forældre i læsearbejdet derhjemme således at eleven læser en side eller to, og herefter overtager forældrene læsearbejdet.

De mange gentagelser i at øve oplæsningen gør at de svagere læsere efterhånden kan læse teksten.

I forbindelse med skrivning af elevernes egen bog er skriveopgaven formuleret ret åbent – med mulighed for at udføre den på mange niveauer. Uden krav til hvor mange sider bogen skal fylde. Nogle af eleverne tegner først illustrationerne til deres egen bog og skriver derefter teksten da de på den måde bedre kan få ideer til deres egen skrivning.

Evaluering

Evalueringen af dette forløb fokuserer især på den flydende og fortolkende oplæsning og på ord- og begrebsforråd.

Oplæsningen evalueres gennem læseteateret i 2. del af forløbet. Her vægtes det at eleverne spiller de forskellige roller, betoner deres oplæsning og taler højt. Læseteateret optages på video, og der er flere øve gange undervejs så eleverne på forskellig måde udfordres til at gøre deres bedste.

Efterfølgende kommenteres oplæsningen af elever og lærer i fællesskab.

Ord- og begrebsforråd evalueres igennem skriveprocessen i 3. del af forløbet. Eleverne præsenterer deres tekster, og det diskuteres hvordan de har anvendt de ord og udtryk som har været centrale for temaet om sørøvere og pirater – bearbejdet i forløbets første del.

Læreren noterer – evt. i skema – de forskellige iagttagelser og vurderinger ud fra udvalgte dele af forløbets mål.

Undervisningsforløbet er tilrettelagt og beskrevet af Henriette Langkjær. Redigeret for Dansk Lærere Forbunds Forlag af Birgitte Therkildsen, november 2011 – redigeret januar 2016.